

TO KRAJ JE STRAŠEN,
NAJ POMNE VNUK,
KAJ JE SVOBODE
CENA.

OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA RAVNE NA KOROŠKEM

STISNI
ROKO
V
PEST!

SAMORASTNIK

E-knjiga: Stisni roko v pest!

OŠ Prežihovega Voranca
Gozdarska pot 11
Ravne na Koroškem

Mentorica: Vanja Benko

Sodelujoči učenci in učenke: Janja Golob,
Zala Skitek, Nika Nabernik, Urša Močnik
Štumpfl, Tamara Komprej, Gaja Šipek,
Sara Marinković, Tara Ledinek, Dragana
Ostojić, Timotej Kolenc, Patricija Kolar,
Luka Pečnik in Manja Podojsteršek

Oblikovanje in grafična podoba: Gašper
Kogelnik, študent arhitekture na
Fakulteti za gradbeništvo UM

Fotografija: Učenci predmetne stopnje
Osnovne šole Prežihovega Voranca,
Dejan Krajger, Andreja Čibron Kodrin,
Samo Šavc, Matej Golob in Vanja Benko

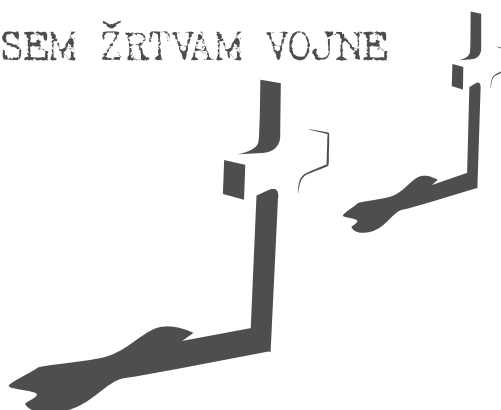
Šolsko leto 2010/2011
Marec 2011

E-knjigo lahko prelistate na spletni strani šole
(www.os-prezih.si), kjer so aktivni tudi posnetki.

Stisni roko v pest!

V SPOMIN VSEM ŽRTVAM VOJNE

VSEBINA

UVOD S PREDSTAVITVIJO PROJEKTA	6
DEČEK V ČRTASTI PIŽAMI	8
MATEJ BOR, ČRNI MOŽJE	17
TONE PARTLJIČ, ALI STE VIDELI KOLOMANA GIDERJA?	26
OGLED, OBISK, EKSKURZIJA.....	38
ZAKLJUČEK	53
VIRI IN LITERATURA	54

UVOD S PREDSTAVITVIJO PROJEKTA

Ministrstvo za šolstvo in šport je v sodelovanju z Zavodom RS za šolstvo pripravilo za osnovne šole (za učence zadnjega trilettja) projekt E-knjiga: Stisni roko v pest!, vezan na vojno tematiko, ker v letu 2011 praznujemo 70. obletnico upora proti okupatorju in 20. obletnico neodvisnosti države Slovenije.

Namen le-tega je spodbujati timsko povezavo več predmetov in smiselno povezovati znanje različnih področij v kontekstu medpredmetnega povezovanja in razsežnosti, kot so: identiteta in kulturna raznolikost, sodelovanje v skupnosti, tehnologija in mediji, kreativnost in kritično razmišljanje. Vsebinsko projekt ponuja možnosti za razumevanje izrazne, ustvarjalne in družbene enakovrednosti različnih, za ohranjanje narodne identitete pa tudi sooblikovanje samostojne osebnosti. Na podlagi prebranih besedil, obiskov muzejev ali ekskurzij smo sestavili elektronski prispevek.

Kot mentorica literarno-novinarskega krožka in literarnega kluba na šoli sem se novembra, ko je razpis izšel, odločila, da s skupino učencev in učenk projekt izpeljem. Med razpisanim gradivom sem izbrala vsebine, za katere sem menila, da bodo mojim sodelujočim najbližje. Ob vseh sklopih smo ustvarjali in poustvarjali.

Doma so si pogledali vojni film Deček v črtasti pižami. Vsakdo je o njem napisal mnenje (primerno svoji starostni stopnji).

Ob pesmi Mateja Bora Črni možje je večina napisala svoje vtise po branju, nadaljevali so pesem ali spremenili njen konec. Izpeljali smo tudi dramatizacijo in jo posneli. Prebrali smo krajše prozno besedilo Toneta Partljiča Ali ste videli Kolomana Giderja? in tudi o tem razmišljali, kar smo na koncu povzeli. V tem sklopu so učenci svoje delo nadgradili in poiskali med sorodniki, znanci, prijatelji, sosedi, starejšimi Ravenčani oz. domačini, kako so ti doživeli/doživljali in preživeli čas med 2. svetovno vojno/takoj po njej ali če jim je kdaj kdo kaj pripovedoval o vojni. Nekateri so poskušali pripovedi posneti in zapisati, drugi so jih po pripovedovanju le zapisali. Ob zgodbah so navedeni tudi podatki informatorjev. Zadnji del je vezan na prireditev v kraju ali okolici, na spomenike iz vojnega časa, na muzeje ... Letošnji osmošolci so bili v 6. r. v dravograjskih zaporih in se spomnijo, kaj so tam videli. V januarju je bilo pri sv. Neži srečanje in proslava, ker so tam grobovi padlih. Obstajajo knjige, v katerih so posnetki

spomenikov padlim za svobodo (iz 2. sv. vojne). Pobrskali smo po njih in po spletnih straneh, črpali informacije o spomenikih ter to zapisali. Razdelili smo si teren in dodali svoje posnetke. Ker je bila v četrtek, 2. 12. 2010, v muzejskem razstavišču na Ravnah na Koroškem, ob 18. uri predstavitev diplomske naloge Vinka Skitka (Delovanje nacističnega režima med drugo svetovno vojno na slovenskem Koroškem), so se je nekateri udeležili in napisali, kaj so izvedeli.

V projektu je sodelovalo 13 učencev in učenk predmetne stopnje LITERARNO-NOVINARSKEGA krožka in LITERARNEGA KLUBA: sedmošolke Janja Golob, Zala Skitek, Nika Nabernik in Urša Močnik Štumpfl; osmošolke Tamara Komprej, Gaja Šipek, Sara Marinković, Tara Ledinek in Dragana Ostojić ter Timotej Kolenc, Patricija Kolar, Luka Pečnik in Manja Podojsteršek iz 9. razreda.

Vtise in videnja vojnega časa svojih učencev in učenk sem zbrala in strnila v E-knjigo, ki je pred nami. Oblikovanje naslovnice in besedila je prevzel študent arhitekture, Gašper Kogelnik. Nastalo E-knjigo smo imenovali po šolskem glasilu Samorastnik.

Vanja BENKO, mentorica

DEČEK V ČRTASTI PIŽAMI

Irski pisatelj John Boyne je leta 2006 napisal knjigo Deček v črtasti pižami (The Boy In The Striped Pyjamas).

Vsakdo si je ogledal film doma, ko se je pripravil nanj. Nato je zapisal mnenje, vtise, razmišljanje ob filmu, primerno svoji stopnji.

Deček v črtasti pižami je pretresljiva zgodba, katere namen je še kako realen. Izjemen, neponovljiv pogled na strahote, s katerimi predsodki, sovraštvo in nasilje med vojno ožigosajo nedolžne ljudi, zlasti otroke. Skozi oči sanjavega in malo čudaškega osemletnega Bruna, ki ga starša večinoma obvarujeta pred kruto resničnostjo vojne, smo priča razraščanju prepovedanega prijateljstva med sinom nacističnega poveljnika koncentracijskega taborišča, in Shmuelom, judovskim fantičem, ki je zaprt v tem taborišču. Čeprav ju ločuje bodeča ograja, postaneta njuni življenji neizogibno tesno prepleteni. Film je vsekakor vreden ogleda in privabi solze v oči večine gledalcev.

Nika Nabernik

Že ko sem prvič slišala za ta film, sem vedela, da si ga moram ogledati. Zelo me je zanimalo, kako bodo prikazali čas 2. svetovne vojne skozi oči 8-letnega otroka in vse skupaj se mi je zdelo zelo zanimivo. No, po končanem ogledu pa moram reči, da sem bila res presenečena (v pozitivnem smislu). Film je še bolj fenomenalen, kot sem sprva mislila, da bo. Presegel je vsa moja pričakovanja (ki so bila že tako ali tako visoka). Vem le, da sem pretočila kar nekaj solz, ne v trenutku, ko se je Bruno odločil izkopati dovolj veliko luknjo, da bi pomagal prijatelju, ne v trenutku, ko se je kamera počasi

oddaljevala od vrat krematorija in je bila usoda že zapisana, ampak v trenutku pred tem, ko sta se dečka močno prijela za roko. Takrat sem se zavedla, da se je to v resnici dogajalo. Nisem mogla dojeti, da je bila na svetu takšna zloba, naivnost, ki je ponekod prisotna še danes. To je film, ki se ga spleša pogledati. Film o prijateljstvu, ljubezni in otroški naivnosti. Film, ki ne razočara, ker se razplete tako, kot bi se razpletla otroška igra vsakega izmed nas. Moti me edino, da so film snemali v angleščini, kar ni pustilo enako močnega vtisa, kot če bi govorili nemško. Zgodba, ki ni ne predolga ne prekratka, ampak takšna, da pusti pečat.

Bruno: »We're not supposed to be friends, you and me. We're meant to be enemies. Did you know that?«

Zala Skitek

Osemletni Bruno je od zunanjega sveta povsem zaščiteni sin nacističnega oficirja. V času druge svetovne vojne se z družino iz udobnega doma v Berlinu preseli na opustošeno podeželje, saj so njegovemu očetu zaupali pomembno nalogo. Tam osamljeni deček nima kaj početi in se s kom igrati. Obupan zaradi dolgočasje in poln radovednosti nekega dne presliši materine ponavljajoče se prepovedi in nasvete ter se odpravi proti kraju, obdanem z bodečo žico – "kmetiji", ki jo je opazil nedaleč stran od novega doma. Deček ni vedel, zakaj tam vsi nosijo črtaste pižame. Spozna Shmuela, fantiča svoje starosti, ki živi v tujem svetu na oni strani ograje. Z njim skleneta iskreno prijateljstvo. Toda Bruno počasi odkriva kruto resnico o prijatelju in skrivnostnem kraju. Srečanje z dečkom v črtasti pižami pahne Bruna iz sveta otroške nedolžnosti v vedno srhljivejše zavedanje sveta odraslih, ki ju obkroža. Zgodba se konča tragično, saj želi Bruno prijatelju Shmuelu pomagati pri iskanju pogrešanega očeta. Zato se preoblečen v črtasto pižamo splazi pod ograjo v taborišče. Le tako se lahko nevpadljivo sprehaja po njem. Toda dečka se z roko v roki znajdeti v skupini, ki jo vojaki zgnetejo v dolgo prazno sobo in za seboj zaprejo težka železna vrata ... Film me je šokiral, saj nisem pričakovala tako žalostnega konca. Najbolj mi je všeč Brunovo in Shmuelovo iskreno prijateljstvo. Iz zgodbe se lahko naučimo, da ni pomembno, kakšne barve je naša koža, katere vere smo ali od kod prihajamo, pomembno je tisto, kar je v našem srcu.

Janja Golob

Konec filma ... Obsedim ganjena, presunjena, šokirana, pretresena ... Film nam prikaže izjemen, neponovljiv pogled na strahote, kako s predsodki, sovraštvom in nasiljem med vojno ožigosajo nedolžne ljudi, zlasti otroke. V središče dogajanja je postavljen otrok, pravzaprav dva otroka. Tudi jaz sem otrok, zato se me je film toliko bolj dotaknil. Nedolžne, naivne, nepokvarjene otroške oči ne morejo dojeti grozot vojne. Moja generacija, ki od rojstva dalje živi v popolnem miru, to še težje razume. Tudi za osemletnega dečka ni razumljivo, da otrok, enak kot on, le da sedi v pižami za bodečo žico, naslonjen na samokolnico in sestradanega obraza, ne more biti njegov prijatelj. Srečanje s Shmuelom – dečkom v črtasti pižami ter njuno spontano, nenavadno prijateljstvo pahne Bruna iz sveta otroške nedolžnosti v vedno srhljivejše zavedanje sveta odraslih, ki ju obkroža. Skupaj preskočita nemogoče, postaneta prijatelja in v črnini človeške pokvarjenosti izkažeta nekaj najbolj čistega – otroško nedolžnost. Njuno srečanje je pravzaprav sanjsko, kakor da bi bilo sad dečkove domišljije. Oropana sta za srečno otroštvo, za radosti fantovskih prijateljstev, iztrgana iz domačega okolja ter varnega srečnega doma, opremljena z židovskimi in nacističnimi simboli, ki jih niti ne razumeta, in na koncu sta samo še nesrečna dečka. Priča smo prepovedanemu prijateljstvu. A kljub temu, da ju loči bodeča ograja, fanta spleteta neverjetno prijateljsko vez, ki ima zanju žal pogubne posledice.

Film me je šokiral, saj nisem pričakovala takšnega konca. Najbolj mi je ostal v spominu končni prizor, kjer Brunov oče obstoji na dežju, vedoč, da je prepozen. Enostavno ne morem verjeti, kaj je človek sposoben narediti. Najbolj mi je bilo všeč iskreno prijateljstvo med fantoma. To prijateljstvo dokaže, da ko se v odraslo življenje vmeša politika, se lahko zgodi velika katastrofa, ki ni potrebna. To je ponovno dokaz, da ni pomembno, kakšne barve je naša koža, katere vere smo, ali iz katerega socialnega razreda prihajamo, pomembno je tisto, kar je v našem srcu. Predvsem proti koncu filma je nekaj prizorov, ob katerih me je kar zmrazilo.

Sploh si ne znam predstavljati grozot, ki so se dogajale, in trpljenja nedolžnih. Skratka film, ki da človeku misliti.

Urša Štumpfl Močnik

O filmu bi rekla, da se mi še sanjalo ni, da so se dogajale na svetu take grozote, ki so prikazane v njem, saj mi še ne poznamo prave zgodovine 2. svetovne vojne. Všeč mi je bilo prijateljstvo med fantoma, ampak nikoli ne bom razumela, zakaj ga je izdal oz. zakaj ga je zanimal kot svojega prijatelja (ko je pojedel sladico). Mogoče ga je bilo

strah lastnega očeta? Najbolj grozen in pretresljiv je konec, ko oba dečka umreta v plinski celici. Prizadelo me je in mi dalo misliti, da vojne ne bi nikoli rada doživela.

Gaja Šipek

2. svetovna vojna, grozote le-te, zažiganje Židov, neenakopravnost. To je tisto, kar prikazuje film. Nekaj za 2. svetovno vojno čisto vsakdanjega, nekaj obupnega. Sploh si ne moremo predstavljati, kako so ljudje trpeli, koliko nedolžnih je moralo umreti. Vedno, ko gledam takšne filme, se sprašujem, kako so lahko bili tako brezsrčni, malo-marno ubijali ljudi. Kaj so imeli od tega? Verjetno so bili pač trdno prepričani, da imajo le oni prav. Na koncu pa se vprašam. Mar ni tako še danes? Ljudje kar iščejo vzroke za vojno, med seboj se pobijajo, zmerjajo. Jim res nič ne da misliti? Toliko govorijo o grozotah 2. svetovne vojne, a se sploh ne zavedajo, da smo vsak dan bliže dnevu, ko bo nova vojna, mogoče še hujša, krvoločnejša. Bodo o tem začeli razmišljati šele takrat, ko bo že prepozno?

Vojna, vojna, vojna ... Kdaj bo tega konec? Verjetno nikoli.

Tara Ledinek

Deček v črtasti pižami je film z dobro in hkrati pretresljivo vsebino. Prav se mi zdi, da svet spozna, kakšne grozote so se dogajale s strani Hitlerja in njegovih nacistov med drugo svetovno vojno. Govori o Židih in njihovih življenjskih razmerah v času vojne. Pod Hitlerjevimi ukazi so Židje životarili v taboriščih brez osnovnih življenjskih pogojev, brez obleke, z minimalno prehrano in odvzetim človeškim dostojanstvom. Nacisti so se nad njimi izživiljali ne glede na njihov spol ali starost. Prikazuje fanta enake starosti, a povsem različnih svetov, čeprav ju je ločevala le bodeča žica. Imela sta enake želje: željo po starševski ljubezni, igri in svobodi. Nekega dne ju prijateljstvo poveže v iskanju židovskega očeta. Za mala prijatelja se dan kruto konča v plinski celici.

Pretresljiva zgodba seže do zadnjega kotička človeškega srca in ostane za vedno tam, v opomin, da se te grozote ne bi nikoli več ponovile.

Tamara Komprej

Film razkrije, kako je lahko življenje hudo, kako močno je prijateljstvo. Govori o pomanjkanju iskrenosti, neresnici, sovraštvu, vojni ... Še marsikaj podobnega pripelje do krutih življenjskih situacij.

Če pomislim, kakšne trenutke so ljudje preživljali in preživali med drugo svetovno vojno, ko niso vedeli, kaj bo z njimi naslednji trenutek, se zamislim. Ko pomislim na dečka, ki je želel pomagati židovskemu prijatelju, ob tem pa se ni zavedal, v kaj se spušča, saj ni poznal podrobnosti okolja, v katerem je živel, pa se zgrozim. Prikrivali so mu resnico in si izmišljali zgodbe, da bi prekrili kruta dejanja njegovega očeta. Velikokrat je bila prikazana krivičnost (npr. Pavel je pomagal dečku, ubogal na vsako besedo, a kljub temu so ga pretepli; deček je bil tepen, ker je bil lačen ...).

Mislim, da film jasno in glasno pove glavno geslo življenja: RAVNAJ Z DRUGIMI LEPO, ČE TO ŽELIŠ, DA SE TI VRNE. A poveljnik se tega ni držal, zato je na koncu plačal visoko ceno. Bolje rečeno njegov sin, četudi ni ničesar zakrivil. Občutil je isto kot ljudje, ki so zaradi njega izgubili sorodnike, prijatelje, družino ... Mogoče je občutil še večjo grenkobo ob misli, da mu sina niso ubili Židi, ampak njegovi ljudje pod njegovim vodstvom.

Dragana Ostojić

Meni se je zdel film zelo zanimiv, saj prikazuje čas 2. svetovne vojne skozi oči 8-letnega dečka. Ko sem si ogledala film, mi je bil zelo všeč in poučen, ker govori o tem, da ne smemo presoјati ljudi po veri ali čem drugem. Ob ogledu sem bila zelo žalostna in tudi potočila nekaj solz, saj je zgodba zelo resnična. Prikazana je žalostna resnica. Namen je bil svetu pokazati strahote, sovraštvo in nasilje nad nedolžnimi ljudmi in predvsem nad otroki. Zanimivo je tudi to, da je konec žalosten, saj so konci običajno srečni. Film sem si ogledala, obstaja pa še knjiga z istim naslov, ki je še nisem prebrala, ampak jo bom, saj me je film pritegnil in mi odprl mnoga vprašanja. Ko sem brala različna mnenja, sem uvidela, da je na mlade naredil podoben vtis kot name. Zato sporočam vsem tistim, ki ga še niste videli, da si vzemite čas, ker je dober, žalosten, poučen in vreden ogleda.

Sara Marinković

Ob filmu sem se zgrozila nad dejanji, ki so jih počeli nacisti med drugo svetovno vojno, in kako so izvajali holokavst nad Židi. Najbolj me je stisnilo pri srcu, ko sem videla lačnega dečka, ki praktično ni imel prihodnosti, a se tega na srečo ni zavedal. Ne znam si predstavljati takšnega življenja in ne vem, kako bi se znašla v takem svetu. Vojna, smrt, lakota, sovraštvo in žalost so stvari, ki si jih nikoli ne želim občutiti na lastni koži.

Film bi priporočala vsem, ki ne vedo, kaj vse se je dogajalo in se dogaja na svetu in ne cenijo stvari, ki jih imajo. Naučila sem se, da moramo biti v življenju dobri in pomagati tistim, ki nas potrebujejo.

Ko sem pogledala film do konca, sem bila vesela, da sploh lahko živim, kot živim in se vsak dan zbudim z nasmeškom na ustih in v mirnem objemu svojih najbližjih. Film mi je dal misliti in ni me sram priznati, da sem ob koncu potočila solzo.

Manja Podojsteršek

Pred ogledom filma sta se v meni prepletali dve misli ... Po mnenjih drugih sem sklepala, da je krut, v kar sem se prepričala že na samem začetku, ko sem zagledala hitlerski znak, saj iz vseh pripovedi v šoli in obstoječe literature vem, da so bili za Žide vojni časi zares težki časi. Začetek filma me je navdajal z mislijo, kako bi lahko bil ta film krut. Najprej sem opazila le urejeno, srečno družino in nedolžne otroke. Ob samem dogajanju sem bila iz trenutka v trenutek bolj pretresena. V glavi so se mi prepletale misli, kako lahko neka oseba tako vpliva na nedolžnega otroka. Hkrati sem bila tudi jezna, kako je nekdo tako naiven in daje podporo tako okrutnim dejanjem. Največjo jezo sem začutila, ko so sestro Bruna učili, kako bi naj bilo preganjanje Židov upravičeno. Postavljala sem si vprašanja, kaj ima človek ob dejanju, kot je npr. pretepanje Židov, kaj ob tem občuti. V samem filmu vsa kruta dejanja niso prav nazorno prikazana, razen pretepanja, ampak je to vseeno pretresljivo. Ko vidiš nekoga, ki kljub vsem ponižanjem še vedno pomaga, občutiš nekaj krutega, nekje v notranjosti si prizadet.

Čeprav marsikdo takšnih filmov ne mara, je težko prekiniti in ga ne gledati, saj ne veš, kaj bo, in upaš, da se bo vendarle vse lepo izteklo. Dogajanje je od začetka do konca napeto. Film je pretresljiv, a poučen. Iz njega se da marsikaj naučiti. Ob gledanju sem komaj zadrževala solze, saj sta zaradi otrok v zgodbi krutost vojne in njenih grozot še pretresljivejši. Na koncu je najhuje to, da prav trepetaš in upaš, da se bosta otroka rešila, na koncu pa vidiš, da je zaradi neumnosti staršev umrl in trpel nekdo, ki je

popolnoma nedolžen. Ravno to je tisto, kar v meni zbudi žalost in jezo. Nisem si znala predstavljati in še zdaj si ne znam razložiti, kako je lahko kdo naredil kaj takšnega. Navdajajo me čustva, ki me spremljajo še lep čas po ogledu, saj se mi je vsak dogodek dodobra vtisnil v spomin. Film je vreden ogleda in mislim, da bi ga morali pogledati vsi, ki so danes, v današnjem času, nespoštljivi do drugih.

Meni osebno je dal misliti, saj se tega, kako težko so živeli Židje in kako so bili zaničevani, prej nisem najbolj zavedala. Šele sedaj vem, da bom vedno stala za svojim stališčem in zavedam se, da vse, kar so nacisti storili Židom, ni bilo človeško.

Patricija Kolar

Že sam začetek filma nas popelje v čas 2. svetovne vojne, ko je na oblasti Hitler. Oče dečka nas takoj spomni na nekakšnega nemškega generala. Dokaj hitro smo priča žalostnemu prizoru, ko morata generalova otroka skupaj z družino zapustiti svoje prvotno bivališče in oditi v nekakšno premožno zastraženo hišo. Fant si ni znal predstavljati, zakaj so tam vojaki in zakaj se njegova družina tako boji, da bi zapustil hišo. Ko je zagledal črn dim, mu nič ni bilo jasno. Gledalci takoj vedo, kaj je vzrok dimu, saj se zavedajo pretresljivih stvari, za katere je bil v tem času odgovoren Hitler. Tudi sam sem bil pretresen, ko sem ga zagledal, in nekaj časa sem samo strmel v ekran. Fant, ki je za moje pojme bil zelo prebrisan, se je nekega dne skozi okno odpravil iz hiše ter tekel skozi gozd. Ob ograji je zagledal fantka, približno svoje starosti. Le-ta mu je povedal, da je Žid in da zato z njimi kruto ravnajo ter jih izkoriščajo za delo. Tukaj me je spet pretresla misel na to, da so mučili tudi otroke in jih izkoriščali za delo, v fantovih očeh pa sem tudi opazil žalost, ki je kar žarela iz njih. Fant se mu je takoj zasmilil in skrivaj mu je začel nositi dobrote iz njihove kuhinje. Prav tako je pretresljiv prizor, ko Žid lošči kozarce in ga vojak z višjim činom pretepe zaradi pogovora z generalovim sinom, s katerim se že poznata. Konec filma je tragičen, ker zaradi obljube generalov sin umre. Židovskemu dečku je namreč obljubil, da bosta našla njegovega očeta. Da bi bil fant čim bolj neopazen, mu deček posodi eno svojih črtastih pižam. Prav tisti trenutek vse stlačijo v plinske celice ali tuširnice, kot so jih imenovali, ter vse pobijejo. Najbolj pretreslo me je, da so se take stvari res dogajale in da je žalost vladala v vseh družinah. Moje mnenje o filmu je, da nam prikaže kruto realnost življenja v času nacizma in da nas zares pretrese črna resnica od 1939. do 1945. leta.

Luka Pečnik

Zgodba se začne zelo nedolžno, s kriki otrok, ki pa niso kriki groze ali trpljenja niti kriki strahu ali česa podobnega, temveč so le prijetni kriki otrok, ki se zabavajo, igrajo ter uživajo svoje otroštvo. Otroci se podijo in brezskrbno ter veselo igrajo. Med njimi je tudi nemški deček z imenom Bruno, ki je star osem let. Zaradi svojega očeta, ki ima v nacistični vojski zelo visok položaj in je napredoval, se je morala družina preseliti na podeželje. Bruno se je s težkim srcem ločil od domače hiše in prijateljev, a je upal, da bo nove prijatelje našel v vasi, v katero naj bi se preselili. Tam sicer ni našel sovrstnikov, s katerimi bi se lahko igral, ker pa je bil zelo radovedne narave, je skozi okno opazil stavbe, za katere je mislil, da so kmetije. Spraševal se je tudi, zakaj kmetje nosijo pižame. Zakaj so otroci tako čudni? Tako je vrtal v starše, da bi dobil odgovor, da mu je nazadnje oče rekel, da to sploh niso ljudje.

Bil je tako osamljen in naveličan novega načina življenja, da je začel raziskovati okolico hiše in ker otroška radovednost ne pozna meja, je šel pogledat, kaj je za priprtimi vrati na dvorišču. Ko je stopal vzdolž odkritega vrta, ga je mati, ki ga je videla skozi okno, nagnala v hišo. Ko pa je naslednjič s »kmetom«, kakor je on mislil, šel po vrtu v vrtno lopo, je v njej zagledal okno. Ker ga je zanimalo, kaj je za njim, se je vrnil in splazil skozenj ter se podal na pot skozi gozd. Na drugi strani je zagledal žičnato ograjo in osemletnega dečka, ki je imel na sebi črtasto pižamo. Ta mu je povedal, da to ni pižama in da so oštevilčeni ter morajo trdo delati, ker gradijo novo kočo. In tako se spoprijatelji z dečkom na drugi strani ograje.

Brunov učitelj je dečka moril s težkimi knjigami, katerih vsebine niti ni razumel, saj je bil konec koncev še otrok. Shmuel, deček v pižami, je Brunu povedal, da je Žid in da so tako oblečeni zaradi vojakov, kateri so jim pobrali njihova oblačila ter jim dali ta, ki jih imajo na sebi. Vendar je Bruno še vedno slepo verjel v herojstvo svojega očeta in v nedolžen svet, kakršnega je poznal.

Čeprav je bil Shmuel Brunov prijatelj, ga je ta pustil na cedilu, ko se v kuhinji med brisanjem kozarcev ni postavil za prijatelja in tako je poročnik Shmuela pretepel, ker naj bi ta ukradel hrano, čeprav mu jo je dal Bruno, ki je tisti trenutek zatajil prijateljstvo. Verjetno se je bal pritiska očeta.

Žena je bila zgrožena nad možem, ko je izvedela, da v taboriščih sežigajo Žide, mož pa ji je le odvrnil, da je prisegel na molk. Tako se je dan za dnem pletla vez med Brunom in Shmuelom. Bruno mu je nosil hrano in pogovarjala sta se ure in ure. Brunovi materi

je prekipelo od vsega, kar je videla in ker je bila razočarana nad možem, se je želela odseliti drugam. To Brunu ni bilo posebno všeč, a ga je oče kljub temu prepričal, da gre naslednji dan z mamo in s sestro v drugi kraj.

Bruno se je želel posloviti od dečka, ta pa mu je zaupal, da svojega očeta ne najde in Bruno mu obljubi, da mu ga bo pomagal poiskati, če mu priskrbi pižamo. In res se naslednjega jutra Bruno z velikim sendvičem odpravi k dečku. Ko skopljeta dovolj globoko luknjo, da lahko zleze na drugo stran ograje, se skupaj odpravita po taborišču iskat Shmuelovega očeta. Medtem Brunova družina začne iskati sina in edina sled je sendvič, ki ga je le-ta izgubil na poti skozi okno vrtno lope. Začnejo ga iskati in ko so skozi gozd prišli do žičnate ograje, so tam našli njegova oblačila. Iskali so ga po taborišču, a so bili prepozni. Zgodba se je končala tragično, Bruna in Shmuela so vojaki zaprli v prostor, kot da se gredo tuširat. Namesto vode spustijo po ceveh plin ter jih usmrtijo. Tako se zgodba konča s strašnimi in žalostnimi kriki obžalovanja.

Film prikaže krutost, kakršne nedolžen otrok ne pozna in naivno zaide v slepo ulico, ki je zanj žal usodna. Pokaže tudi, kako je človek poln sovraštva in pohlepa ter je zaničevalen do drugačnih od sebe. Odrasli naj bi bili tisti, ki naj bi otroke učili, kako ravnati, a se je v zgodovini izkazalo, da včasih vendarle ni tako in otrok nikoli ne bi storil kaj tako strašnega. Bruno sploh ni bil podoben svojemu očetu. Čeprav je bil deček Žid, se je z njim družil, znal je gledati s svojimi očmi ter hotel uživati in živeti svoje otroštvo, vendar mu to ni bilo omogočeno, saj je skupaj s svojim prijateljem Shmuelom končal v krematoriju, ki je bil v bistvu past judom pod vodstvom njegovega očeta. Brunova sestra zaradi učitelja zgodovine hitro postane privrženka nacizma. Bruna in Shmuela ne loči samo visoka ograja, ampak tudi grenka resnica, ki sta jo prepozno spoznala. Holokavst je pustil velik črn pečat, ki ga ni mogoče izbrisati in je eden največjih tragedij v zgodovini.

Film me je zelo pretresel, sploh pa nisem pričakoval takšnega konca. In to je film, ki ti da dolgo misliti tudi po ogledu. Pretresljiv je prizor, ko se v peči dečka primeta za roke, kar pokaže, da je prijateljstvo eno najmočnejših vezi. Film je zelo dobro in resnično uprizorjen, igralci so bili zelo prepričljivi. Motilo me je le to, da sta se Bruno in Shmuel lahko nemoteno ure in ure pogovarjala, ne da bi ju videl kdo od stražarjev, ki so varovali taboriščnike. Če bi igralci govorili nemško, bi bil po mojem pristnejši.

Timotej Kolenc

MATEJ BOR: ČRNI MOŽJE

»Kaj hočejo, mama, ti črni možje?
Zakaj tak hudobno v nas reže?«

»Po Sivko prišli so možje nocoj.
Ne joči, moj sinek. Nič se ne boj.«

»Zakaj pa mi z njo? In vrvi na rokah.
Joj, mama, mene tako je strah.«

»Veš, Sivki brez nas bilo bi hudo.
Zato za Sivko še nas ženo.«

»Potem pa pojmo za njo na vas.
Zakaj smo zavili v sosedov laz?«

»Veš, očka ji trave gre kositi,
da lačna ne bo, ko sine svit.«

»Ah, mama, saj ne kosi. Poglej!
Saj jamo koplje! Zakaj? Povej!«

»Veš, vanjo bo vsadil čudno drevo,
ki rdeče rože na njem cveto.«

»In ko bom jaz, mama, že velik mož,
bo tam na drevesu že polno rož?«

»Vse polno, moj sinek ... a zdaj se privij
sem k meni ... ne glej več ... zapri oči ...«

»In ti boš zaspala? Mamica, boš?«
»Oba bova spala sredi rdečih rož.«

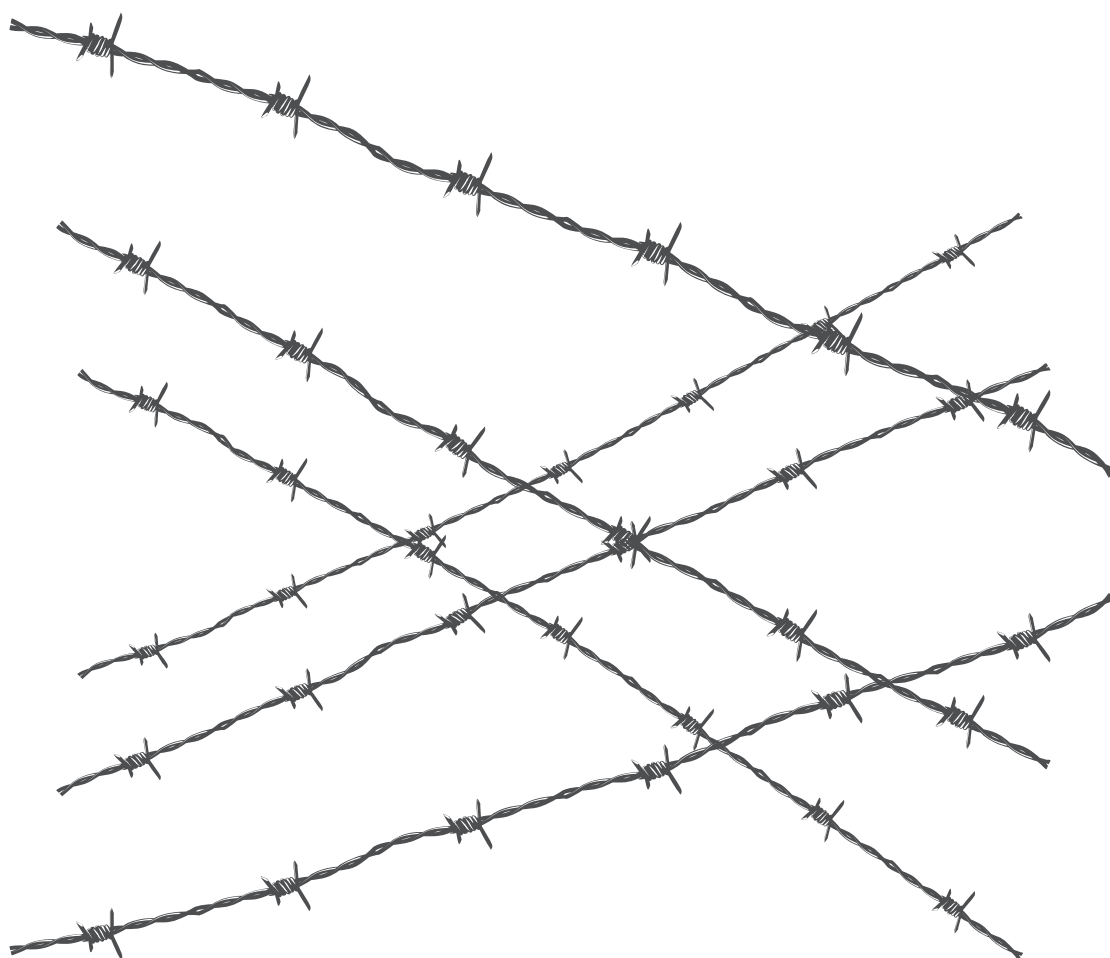
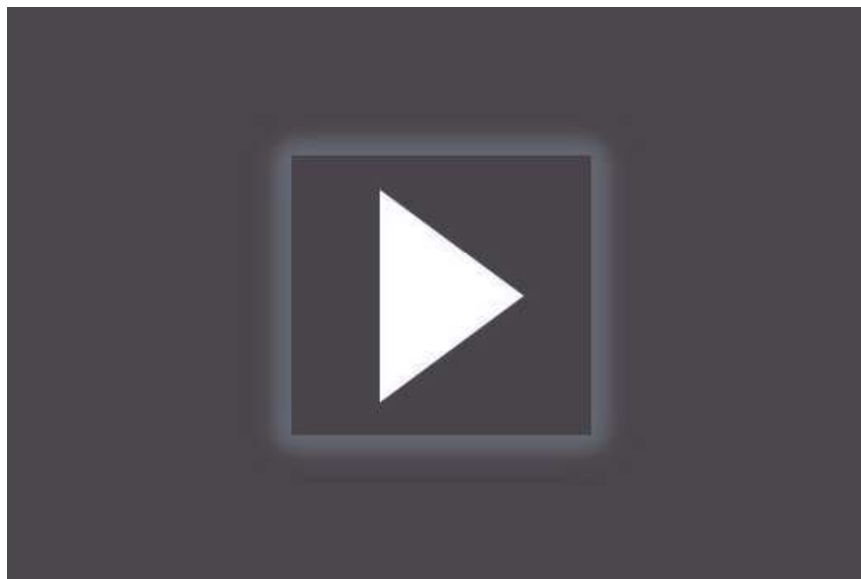
»Ne morem zaspati! Mamica! Joj!
Kaj delajo črni možje s teboj?
Zakaj obračajo puške v nas?«

»Ne glej jih, o sinek! Še kratek čas ...
potem bo vse prav in vse bo preč,
nihče ne bo mogel nam trem nič več.«

In ko je krvavi mesec vstal,
se sinek ničesar več ni bal.
Bilo ni več črnih mož nikjer,
v sosedovem lazju je bil spet mir.

*S klikom na gumb predvajaj video vsebino.

(Za predvajanje potrebujete zadnjo verzijo Adobe Reader x, ki ga lahko prenesete brezplačno s <http://get.adobe.com/uk/reader/>)

NADALJEVANJE BOROVE PESMI ČRNI MOŽJE

»Sinec, nikar se ne boj,
samo odpeljali nas bodo tja,
tja, kamor midva nočeva!«

»Mama, mama! Vlečejo me stran!
Daj no, postavi se mi v bran!«

»Ljubček moj dragi, ničesar ne morem storiti,
tudi tebi v bran ne morem več stopiti.«

»Mama! Kaj delajo ti možje?
Z orožjem gredo nad te?«

»O, predragi moj sin! Ne vem, kaj bi s sabo,
imej se lepo, četudi me ob tebi več ne bo!«

Naposled so mater in sina vojaki ločili,
otroci in odrasli z vojaki vsak po svoji poti krenili.

Pesem Vladimirja Pavšiča je tako resnična, tako kruta, da te zaboli pri srcu, ko pomisliš na vse te uboge, nedolžne ljudi, ki so tako tragično končali. Vendar pesnik ni kriv, da je pesem takšna, kriva je zgodovina.

Resničnost, ki ti daje misliti, da so obstajali takšni nečloveški načini ubijanja. Vsa ta »morišča ljudi«, vsa ta krutost ... in to samo zaradi enega človeka, ki je tako zasovražen, da je že samo izgovor njegovega imena začetek »nove vojne«. Ne zdi se mi pošteno, ne zdi se mi prav, da je zaradi »kaprice« enega umrlo toliko nedolžnih ljudi. Že sama pesem prikazuje neizmerno trpljenje, nečloveško ravnanje, katastrofo.

Vem, nihče preteklosti ne more spremeniti, pa naj se še tako trudi. Vendar verjamem, da če te krute vojne nikoli ne bi bilo, bi bil svet enotnejši in bolj human.

Zala Skitek

Sinek spi, a mamica bedi,
saj jo zelo za njega skrbi.
»Oj, sinek, oj, sinek, ko vedel bi ti,
kaj vse se tukaj godi!«

Puška zadoni,
sinek se zbudi
in zagleda mamico,
ki ob njem leži.

»Oj, mamica, mamica,
kaj si to ti!?«
Spoznati je ne more,
saj v krvi leži.

Sinek joče in daleč v samoto zbeži,
črnih mož več ni videl do konca svojih dni.

Pesem je zelo žalostna, tragična. Dokazuje, kako nas želijo starši včasih zaščititi pred spoznanjem krute resnice, da ne bi trpeli. Ne povedo nam vsega, da bi bili srečnejši v otroškem svetu. Ko pa odrastemo, tudi mi začnemo razumeti in spoznavati resnični svet, ki ni vedno lep. V mojem spremenjenem koncu pesmi pride sinek do spoznanja, kaj se je v resnici dogajalo ter zbeži. Za njega se dobro konča, a za mamico ne.

Janja Golob

A praznina je še vseeno ostala,
saj zgodovina bi lahko zopet resničnost postala.
V upanju na boljše dni
pa se sinek z mamico po laz sosedovem zopet lovi.

Patricija Kolar

NEKAJ ČUDNEGA

Sneži in veter brije,
v izbi naši prijetno je toplo.
Otroški smeh se s peči vije,
tako nam je lepo.

Očetov obraz zaskrbljen,
materine ustnice stisnjene močno.
Zakaj psička naša laja zdaj tako glasno?
V tišino zimskega večera čuden zareže ropot.

Pok grozen se zasliši,
psička laja zdaj nič več.
Oče vstane in se prime za glavo.
Mati roke sklene, moli prav tiho.

Vrata v izbo sunkovito se odpro.
Pet razjarjenih vojakov vanjo je prišlo.
»Lačni smo in žejni!« v mater tulijo.
»Kaj ne slišiš? Brž na mizo vse, kar skrito je.«

»Ti se kar pripravi, pot še dolga bo!
Moža, ki vse poti pozna, s seboj popeljemo.«
Žrli so in pili, krohotali se močno.
Nekaj čudnega je v zraku bilo.

»Je pri hiši soli, sladkorja, moke kaj?«
Mati plašno mu poda vse, kar ima.
Hudoba grda strese vse na tla.
Vsa osupla oči zatiska in nas k sebi stiska.

Očeta s puško dregnejo.
»Na pot zdaj urno, brez solza!«
Milo nas pogleda in izgine brez slovesa.
Spati nismo mogli. Kje naš oče neki je?

Minilo je že nekaj let, vojakov ni več,
le očetov križ sam sredi jase stoji in molči.
Tiho, brez besed pred križem stojimo.
Sneg. V kepo se stisnemo, toplota prijetna ogreje nas.

Nekaj čudnega je v zraku ...

Pesem ČRNI MOŽJE avtorja Mateja Bora, predstavnika partizanskih pesnikov, je izrazito izpovedna in globoka, saj nam ne predstavlja samo grozot časa narodnoosvobodilnega boja druge svetovne vojne, ampak tudi razmišljanje preprostih, nič krivih ljudi, pogosto celih družin, ki se jih je vojna dotaknila v vsej svoji surovosti in tragičnosti. Usoda otroka v varnem maminem naročju, ki bi zares moral biti samo še otrok z igračami in brezskrbnim otroštvom, me zelo presune. Pesnik uporabi veliko vprašanj, ki jih otrok postavlja, kot pač otroci postavljajo vprašanja, ker so radovedni. A na ta vprašanja mama ne zna odgovoriti, saj ga bi rada samo zavarovala pred strahotami, ki čakajo vso družino, in pred spoznanji, kako kruta je vsaka vojna, ki zahteva tudi čisto nedolžne žrtve – otroke.

Urša Močnik Štumpfl

Zavladali sta žalost in tišina,
tegoba v srcih ljudi se je naselila,
še ptički so nehali peti
in sonce je nehalo žareti.
Črni možje so odšli naprej,
tegobo in žalost širit in množit,
s puškami v svet druge uboge ljudi strašit.

Pesem se me je dotaknila tako kot film (Deček v črtasti pižami). Še vedno ne razumem, kako so lahko ljudje tako neusmiljeno pobijali vse ljudi po vrsti, kot da nimajo pred sabo živih bitij.

Dragana Ostojić

Zapihal je veter v črno temo,
stisnil je sinek mamino roko.
Privil se k njej je v objem,
padel v nežen je sen.
Zatisnil svoje je drobne oči
in poskušal pozabiti strašne vojne dni.

Nika Nabernik

Vse mirno, vse tiho,
v mračne oblake zavito,
s suho zemljo zakrito.
Vse skrivnosti, vse ...
Ostala je le mračnost, nihče ...

A sinek le eden izmed mnogih je bil.
Pa tudi če fantek ni bil nič kriv.
Vojaki niso krivca iskali,
vse pod seboj so poteptali.
Ne eden, ne dva, kar vsi so obležali.

Tara Ledinek

Ko deček iz sanj se prebudi,
vse v resničnost se spremeni.
Oddahne si, ker vse to zgodilo se ni.
Vesel je zelo, da to le sanje bile so.

Pesem se mi je zdela žalostna, a tudi resnična, saj se je vse, kar je opisano, na žalost res dogajalo. Zato sem se tudi odločila, da jo nadaljujem in ji dodam srečen konec.

Sara Marinković

O, ko prišli bi fantje z gora
in pognali bi črne može iz sosedovega laza!
Krvavi mesec za njih bi žarel,
mladi družini ne bi slovesa zapel.
Krvavi mesec ni sijal zaman.
Prišel bo dan, ki bo s soncem obsijan.
Svobodni korak bo lahkoten in prostran,
v vaseh se slišal bo otroški smeh razigran.

Pesem govori o bolečih in težkih trenutkih iz druge svetovne vojne, o na smrt obsojeni družini in zadnjih trenutkih njihovega življenja. Oče jim je moral skopati grob. Deček je prestrašen, a premajhen, da bi razumel, kaj se dogaja okoli njega. Čuti napatost, strah in nenavadne dogodke. Privija se k mami, ki ga tolaži, da bo vse kmalu mimo in skupaj bodo za vekomaj spali. Mamica sinku opiše smrt kot nekaj lepega in srečnega, kri poimenuje rdeče vrtnice in njihova telesa kot drevo z rdečimi rožami. Ko je prišlo jutro, nikogar več ni bilo, okupatorji – črni može so odšli, družina pa je tragično končala pod njihovimi puškami.

Tamara Komprej

Zdaj spijo sredi rož rdečih
brez slehernega upanja,
konec sedaj je vseh muk trpečih,
a ljubezen jih skupaj ohranja.
Resnica prišla je na dan,
nedolžnega otroka odnesla stran
onkraj krutosti in srda,
svoj konec z družino doživel je zgrda.

Pesem je kruta in žalostna. Težko si predstavljam življenje med vojno. Iz dogodkov, za katere sem izvedel ali o njih prebral, sklepam, da so ljudje takrat preživljali težke čase, prepričan pa sem, da so bili močni, saj so upali.

Timotej Kolenc

Oh, mir preljubi spet je bil,
nihče več sosedom krvi ni pil.
Sinek preljubi mir hotel,
ničesar se bati zdaj ni imel.

Počival v miru od zdaj je naprej,
nihče mu nič žalega storil ni, glej!
Smehljaj se kot včasih je, poglej.
»Oj, sinek, predragi,
možje so odšli, juhej!«

Pred branjem pesmi ob samem naslovu Črni možje nisem pomislil na ničesar hudega, toda ko sem pesem prebral in dobro pomislil, sem si takoj živo predstavljal prizor, kako »črni možje« pridejo, mati stiska svojega sinka k sebi ter ga tolaži. Pretreslo me je in upam, da se kaj takega pri nas ne bo več ponovilo, da ljudje ne bodo več tako trpeli (čeprav so marsikje po svetu še vedno vsak dan prisotne podobne usode).

Luka Pečnik

Mati, sin ter oče njegov
nikoli več niso šli domov.
Skupaj pod soncem so spali objeti,
od roke okrutne za vedno prekleti.
Zaspali za vedno, zaprli oči,
ljubezen zdaj njihova zemljo poji.

Pesem se me je dotaknila in ne vem, kako bi ob takšni situaciji sama odreagirala. Razmišljala sem, kako se je počutil otrok in kaj je ljudem tisti trenutek rojilo po glavi. Ker je konec tragičen, sem ostala brez besed.

Manja Podojsteršek

TONE PARKLJTO: ALI STE VIDELI KOLOMANA GIDERJA?

Prebrali smo prozno besedilo in o njem razmišljali. V tem delu naloge smo poiskali informatorje, ki so nam povedali zgodbe iz vojnih ali povojnih časov (NOB). Pripovedovalce so nekateri tudi posneli in potem zgodbe zapisali.

Vsebina proznega besedila Ali ste videli Kolomana Giderja? je v nasprotju z mnogimi Partljičevimi besedili žalostna. Ko pomisliš, kako so v strahu, bolečini in negotovosti tudi trenutke po vojni preživljale družine, te spet stisne pri srcu. Ubogi otroci, uboge matere, žene, dekleta. Še bolj grozno je bilo, da niso vedeli, ali so njihovi očetje, možje, sinovi živi ali mrtvi in če so slučajno bili, kje potem so, če jih prve dni po vojni še ni bilo domov. Čakanje dan za dnem na snidenje, negotovost prihodnosti. Pokonci jih je držalo sožitje, povezanost s sosedi, spomini na preteklost.

Žalostna zgodba družine Gider, ki je doživela eno mnogih podobnih tragičnih družinskih usod. Upanje je ostalo v njihovih srcih. Preberite in prisluhnite.

Zgodba govori o petletnem Gezi in njegovi šestletni sestri Mariki. Njun oče je bil v vojski in zelo so ga pogrešali. Vsak dan so po osvoboditvi mimo hiše prihajali nemški in ruski vojaki in njuna mama je v upanju, da bo njen mož med njimi, stala pred hišo in jih gledala. Dala jim je vodo in hrano, če so prosili zanjo. Bila je prijazna do njih, saj si je mislila, da mogoče prav zdaj daje kakšna žena vodo njenemu možu. S sosedi so se zelo veliko pogovarjali o vojni. Sosed Rituper je vsak dan poslušal radio, ko so sporočali novice o padlih. Nekega jutra je potrkal na vrata. Marjana, Marikina in Gezova mama, je odprla in sosed je vstopil. Rekel ji je, naj pošlje otroka ven ter ji povedal, da je po radiu slišal, da je njen Koloman umrl. Planila je v jok, a še ni popolnoma verjela sosеду. Otroka, ki sta zunaj pila mleko, sta ugotovila, kaj je narobe in pritekla sta v hišo. Rituper je že odšel, otroka pa sta tolažila mamo. Tako so minevali dnevi žalovanja. Nekega dne pa, ko so mimo hiše spet prihajali ruski vojaki, je iz tanka stopila vojakinja Ljudmila. Otroka sta se čudila, saj še nista videla ženske vojakinje. Ljudmila je pila vodo iz vodnjaka, nato pa se je še umila. Marjana je stopila k njej ter ji ponudila brisačo. Pogovarjali sta se in mama ji je povedala, da je njen mož Koloman Gider umrl v vojni. Začela je jokati. Ljudmila ji je povedala, da je Koloman živ in je ruski vojak. Mama ni

mogla verjeti. Začela se ji je zahvaljevati in jo objemati, Ljudmila pa ji je še rekla, da je 10 kilometrov zadaj in da bo tudi on prišel tu mimo. Nato se je s svojo vojsko odpravila dalje. Mama je bila zelo vesela, spet je dobila upanje. Naročila je svojim otrokoma, da naj sprašujeta vojake, ki bodo hodili mimo, ali so kje videli vojaka Kolomana Giderja. Tako so vsi trije spraševali in spraševali vojake, a nihče ga ni poznal. To je trajalo več dni in na koncu so obupali. Pomislili so, da se jim je Ljudmila zlagala ali pa je mogoče mislila katerega drugega Kolomana Giderja. Marika je odšla v klet po jabolka, ki so jih hranili za očeta, ko bi se vrnil. Skopala je jamo na vrtu in dala jabolka vanjo, nato pa je jamo zagrebla. Če je umrl oče, potem morajo pokopati tudi jabolka. Ko je prišla v hišo, je svoji pupi, ki jo je imela ob sebi, slekla črno palerino in rekla mami, da je tudi ona prišla s pogreba.

Zgodba je žalostna in ima vojno oz. povojno tematiko. V njej je na začetku čutiti upanje, da je oče še živ in se bo vrnil, nato pa to upanje vse bolj izginja v megli. Pečat pa je vojna pustila v srcih in dušah vseh ljudi, posebej tistih, ki so kot otroci izgubili koga od svojih bližnjih.

Janja Golob

Zgodba je pretresljiva in zanimiva. Morda je nekoliko premalo napeta, ampak je vredna branja. Partljič jo je napisal na nehumoren način, kar za njega ni najbolj značilno. To, kar je doživela družina Gider, ne bi privoščila nikomur. 2. svetovna vojna je bila tako kruta, da jim je za vse življenje vzela moža in očeta. Najhuje je bilo sinu, ko je v času odraščanja potreboval ob sebi očeta, a ga je vedno pogrešal (in verjetno ga na trenutke še).

Nika Nabernik

S svojo družino sem živel med vojno v Radljah ob Dravi, kjer smo se kot petčlanska družina stiskali v majhnem stanovanju. Kar dvakrat smo se morali izseliti zaradi zasedbe našega stanovanja in bili smo že čisto obupani. Ko je bilo stanovanje spet prazno, smo se lahko vrnili. Ker okoliščine niso bile ravno prijetne, smo morali bolj paziti na tisto, kar smo sploh še imeli. Nikoli pa nismo trpeli kot mnogi, saj smo bili normalna

delovna družina. Čeprav smo vojno preživljali kar se da brez posebnih problemov, nas je občutek ogroženosti spremljal na vsakem koraku. O vojni nimam ne posebej slabega niti dobrega mnenja, menim pa, da se vse zgodi z razlogom.

To mi je o vojnem času znal povedati moj 72-letni dedek (Ivan Fedler). Vesela sem, da je živ in zdrav med nami in kadar koli ga povprašam o kateri koli stvari, ki jo je doživel v mladosti, mi z veseljem pripoveduje.

Manja Podojsteršek

Zgodba Ali ste videli Kolomana Giderja? mi je všeč, čeprav govori o vojni, saj me ta tema zanima. Ni tako kruta, kot sem pričakovala, na trenutke je celo smešna (ko se sosed Rituper jezi nad Hitlerjem ...). Pisatelj Tone Partljič mi vedno »zleze pod kožo«. Všeč sta mi njegov način pisanja in njegova odkritost. Priporočam vam ga v branje. Meni daje navdih, da bom morda kakšno dobro zgodbo tudi sama kdaj napisala. Poskušala sem jo zapisati po pripovedovanju svoje prababice.

Jaz in moja sestra sva bili kurirki, saj je najin oče za partizane popravljajl čevlje (bil je namreč čevljar). Zelo daleč sva peš nosili popravljene čevlje na Strojno in po Tolstem vrhu.

Enkrat so v »Reka grabnu« partizani nastavili mino v jêsen. Nemci so bili seveda radovedni, kaj je v drevesu, zato so šli in prelomili deblo. Ob tem je en Nemec umrl. Potem so naju s sestro prijeli, češ da sva vedeli za mino, vendar nisva priznali. Tudi mojega očeta so našli, ker je popravljajl čevlje partizanom. Zato so ga odvlekli v Celovec, od koder jim je potem preko Pece in Uršlje tudi ušel in se vrnil domov.

Enkrat so k nam domov prišli v belo oblečeni Nemci. Preiskali so vso hišo in odšli. Za njimi so prišli partizani in tako se je dostikrat ponavljalo. Živelimo namreč v leseni baraki, ki je bila videti zelo sumljiva. Iz dneva v dan smo živeli v strahu, saj nam je ves čas grozila nevarnost, da bi nas vse odpeljali Nemci (ali samo očeta) ali da bi nas zaprli ali celo pobili.

Pred današnjim Glasbenim domom poleg Kulturnega doma je nekega dne obstal velik avto. Z njim so znance in tudi naše prijatelje odpeljali v sam Auschwitz. Dva od njih so takoj izločili in izpustili in živita še danes. Za ostale mislim, da je večina preživela, ven-

dar so vse grozno mučili, saj je bil Auschwitz eno najhujših taborišč. Ena od preživelih mi je o tem pogosto pripovedovala. Pokazala mi je tudi posledice. Po celem telesu je imela velike opekline, brazgotine, bule. Nemci so ljudem namreč dajali injekcije, ki so jih uporabljali za konje, zato je po telesu imela podobne brazgotine, kot jih imajo konji. Menda so morali cele vagone z opeko raztovoriti, vsako opeko posebej vreči v vodo in jo spraviti spet nazaj na vagon, drugače so jih pobili. Moja mačeha je v času vojne iz Celovca v Slovenijo tihotapila otroške vozičke, ki jih je po ugodni ceni prodajala partizanskim materam (njihovi možje so bili v vojski). Enkrat sva jaz in moj gospodar (delala sem kot pastirica na bogatejših kmetijah) srečala moža, ki nama je rekel: »Dajta mi vsaj košček kruha pa vama dam svoje čevlje. Ušel sem Nemcem in stradal bom do smrti. Svoje čevlje dam pastirici (meni), samo če dobim malo kruha.« Seveda je gospodar vzel čevlje, možu odrezal čisto majhen košček kruha in potem je ta odšel. Obljubljenih čevljev jaz nikoli nisem dobila. Bili so težki časi. Nič nam ni bilo lepo.

Zala Skitek

Odločila sem se, da obiščem sosedo Terezijo Knez in jo vprašam, česa se spominja iz časa druge svetovne vojne. Takrat je živela na kmetiji na Selah in je imela 18 let. Informacije o strašnih dogodkih so izvedeli predvsem iz poročil in časopisov. Kadar so prišli skupaj Nemci in partizani, je bilo strašno. Posebej težko ji je bilo, ko je opazovala kolono ljudi, ki se je pomikala iz Slovenj Gradca proti Avstriji. Smilili so se ji otroci, ki so bili lačni in utrujeni. Spomni se ženske, ki je nosila otroka, a je omagala, ni ga mogla več nositi in ga je odložila ter pustila na poti. Ona je želela pomagati temu otroku, ampak ni mogla, ostali pa so tudi morali hoditi naravnost in naprej. Proti večeru pa je z bratom šla pogledat, če je otrok še tam, da bi ga vzela in nesla domov, ker je ves čas mislila nanj in se ji je smilil. Ampak ga ni bilo, ker ga je verjetno že kdo vzel in odnesel naprej. Takrat je videla, kaj je vojska in kaj so otroci. Tega dogodka dolgo ni mogla pozabiti.

Po najinem snemanju mi je na kratko opisala še dogodek, kako so enkrat prišli k njim sestradani vojaki. Ker je živela na kmetiji, so seveda imeli svinje. Dostikrat, če je le bilo, so jim dajali za priboljšek krompir. Takrat pa so ga dobili vojaki, saj kruha, za katerega so prosili, pri hiši ni bilo, zato je bil »svinski« krompir še posebej dober.

Dragana Ostojić

S sošolko sva obiskali starejšega gospoda Ogrina, ki že dolga leta živi na Čečovju 3 na Ravnah na Koroškem, v naše kraje pa je prišel po 2. sv. vojni s Primorske. Pripovedoval nama je, kako je sam doživel to vojno. V partizansko vojsko so ga poklicali leta 1943, čeprav je imel le 17 let in si moral po zakonu biti za vojsko polnoleten. Bil je v Istrskem odredu. Njihova brigada je imela tri bataljone po štirideset ljudi. Težko so se postavili v bran nemški vojski. Partizani se tudi niso mogli frontalno boriti, ker jih je bilo premalo. Spomni se, da so skoraj 3 mesece preživeli v pomanjkanju hrane, kar je bilo zelo težko. Oblečeni so bili v oblačila, ki so jih našli, ta pa so bila skoraj vedno strgana in umazana. Bili so slabo oboroženi; puške so bile slabe in tudi za streljanje niso bili posebej izurjeni. Zelo veliko so prepešali, saj so se skoraj vsak dan skrili v drugo skrivališče. Vsakič so se dogovorili, kje se bodo dobili, da se ne bi izgubili. Nekoč, ko je šel proti vasi in niti ni slutil nevarnosti, ga je neka neznana ženska opozorila na zasedo, da se je še pravočasno skril. Dobri ljudje so mu pomagali, da ga Nemci niso ujeli in ubili, nato pa so ga odborniki napotili v Koper, od koder je bil premeščen v Trst, kjer je dočkal osvoboditev.

Za konec je nam mladim zaželel, da ne bi nikoli doživeli takšnih časov, kot so jih starejše generacije.

Sara Marinković

PREDVAJAJ ZVOČNI POSNETEK

Leta 1941 smo se z družino preselili iz Žerjava na kmetijo Grauf nad Mežico. Nemci so 1943. leta odpeljali očetovo sestro in moža ter še dve sestri, ki sta bili služkinji. Vse so odpeljali v Avstrijo v delovno taborišče. Ker je kmetija ostala prazna, so prosili, da je naša družina skrbela za živino in kmetijo. Tam smo živeli do konca vojne, ko so se oni vrnili.

Spomnim se dogodka, ki mi je živo ostal v spominu do današnjega dne. Bila je huda zima (leta 1943, ko sem imel pet let). Mimo kmetije so dnevno hodile nemške patrulje in spraševale starše, če so kaj videli partizane. Istočasno so se predvsem ponoči ustavljali partizani, da so se pri hiši najedli. Starši Nemcem seveda o nočnih obiskih niso ničesar povedali. Bilo je nekega mrzlega decembrskega dne. Snega je bilo veliko. Sredi popoldneva je prišla mimo hiše četa 20–30 nemških vojakov, oblečenih v bela zaščitna oblačila, ki so bila kot kamuflaža, da jih v snegu nisi opazil. Spet so spraševali za partizani. Starši so rekli, da jih niso videli. Potem so se podali v breg proti »štengam« (Rišperk nad Mežico). Čez približno eno uro smo zaslišali močno streljanje. Otroci smo se zatekli v hišo, ker nas je bilo strah, ravno tako pa so s strahom v očeh čakali starši, kaj se bo zgodilo. Čez nekaj časa so se hiši približali nemški vojaki. Na belih oblačilih so imeli krvave madeže. Na pogled so bili videti strašni. Ranjene nemške vojake so znosili v »štiblc« sobo in jih za silo obvezali. Eden je bil prestreljen skozi desno roko, drugi skozi čeljust, tretji je bil ustreljen v nogo pa še več je bilo manjših poškodb. Ker je bil v tem času na obisku dedek iz Javorja, so ga naprosili, da je zapregel konje in jih odpeljal v Mežico na orožniško postajo.

Nikoli nismo zvedeli, kaj se je z ranjenci zgodilo. Vodiči so bili verjetno domačini, ostali pa nemški oz. avstrijski vojaki, saj so znali slovensko. Naša družina je bila vesela, da se nam ni kaj hudega zgodilo.

Dogodek je zapisan po pripovedovanju mojega dedka Vinka (72 let).

Tamara Komprej

PREDVAJAJ ZVOČNI POSNETEK

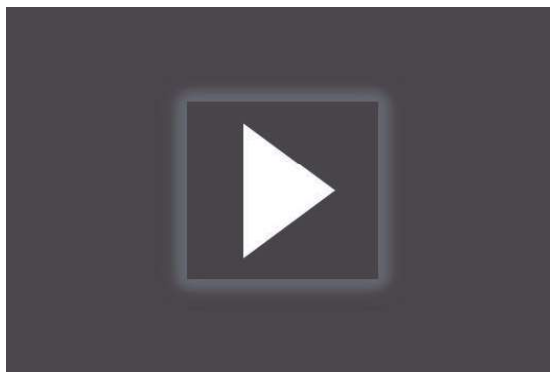
Náš bataljon se je pozimi leta 1944, takrat sem bil star 17 let, nahajal v Brkinih. Tam smo bili trije borci določeni, da smo šli v patroljo preko železniške proge. Največji problem je bil prečkati železniško progo, ker je bila ta zastražena z nemškimi vojaki. Zato smo v majhni vasi počakali, da se znoči. Okoli 9. ure zvečer smo šli preko proge oziroma pod njo po vodi. To smo opravili v popolni tišini, kajti obstajala je nevarnost, da nas Nemci odkrijejo. Prišli smo na potko med grmovjem. Vedeti morate, da na Primorskem ni smrek in takšnega gozda, kot je pri nas na Koroškem. Imeli smo mitraljez, ki je tehtal okoli 13 kg. Vsak ga je nosil nekaj časa. Naenkrat sem opazil, da sem zaostal približno za deset metrov. Imeli smo navado, da nismo hodili v strnjeni koloni. Ko smo bili od cilja oddaljeni okoli 500 metrov, je kar naenkrat počilo. Bila je izredno temna noč brez lune. Jaz sem si predstavljal, da je prvi od nas treh stopil na protipehotno mino. Bilo me je strah, zeblo me je, skratka groza. Tam sem ždel do jutra, mrzlo je bilo in strah me je bilo. Drugi dan so me našli soborci. Izvedel sem, da je prvi tovariš stopil na mino in takoj umrl. Drugi tovariš je bil ranjen. Odpeljali so ga v Reko, kjer je tudi on umrl. Tako sem edini preživel v tej patrolji.

Junija 1944 je bila napovedana 5. ofenziva v Istri. Naši obveščevalci so izvedeli, da bo celotna naša divizija prešla v protiofenzivo. Pot je bila zelo dolga in zelo lačni smo bili. Med potjo je eden izmed mojih tovarišev dobesedno znorel od lakote. Kar naenkrat je naokoli začel nositi kamen, misleč, da je to kruh. Grozil je, če se mu bo kdo približal, ga bo ustrelil. Bil je nevaren za ostale vojake, ker je bil oborožen. Nekako smo se mu približali od zadaj in ga razorožili. Kam so ga odpeljali, še danes ne vem. V bataljonu smo imeli dva vola. Ko smo prišli v kočevski gozd, smo bili globoko v gozdu. Bilo nas je okoli 450 vojakov. Vsak dan smo dobili košček mesa, na pol surovega. To je bilo tudi vse. Za tisto kri, ki je ostala od zakola vola, smo se dobesedno stepili, kajti kri si lahko spekel ali pa si jo skuhal. To so bili zelo hudi časi. To je trajalo sedem dni. Po tem so me poslali proti Ilirski Bistrici. Ko smo prišli do prve hiše, nas je neka ženska, čeprav se nas je ustrašila, vprašala, če smo lačni. Rekla je, da ima le malo krompirja in mleka. To je bilo za nas pravo razkošje. Vse, kar je imela, nam je skuhala. Tega ne bom nikoli pozabil.

Po pripovedovanju g. Ogrina zapisala Gaja Šipek.

Gaja Šipek

Odločila sem se, da obiščem babico in dedka ter ju vprašam, kako sta kot otroka doživljala 2. svetovno vojno. Z njima sem opravila intervju, ki sem ga posnela, na tem mestu pa le povzemam njune odgovore.

Babica je takrat živela na Ravnah na Koroškem. Med časom vojne na Slovenskem je bila stara komaj 5 do 6 let, zato se ne spominja podrobnosti. Najbolj ji je v spominu ostal dogodek, ko je zgodaj zjutraj skozi okno videla celo kolono vojakov, ki so šli po cesti proti Prevaljam in Holmcu. Naenkrat je nekaj vojakov vstopilo v njihovo stanovanje, jim vse preiskalo, nekaj stvari so odnesli (očetu vse spodnje perilo) in jih pustili pri miru. Prav tako se spominja, kako so neko popoldne ona, sestra in mama hodile proti njivi, kjer je danes Javornik, ko je naenkrat iz gozda priletelo letalo in spustilo bombo. Njim k sreči ni bilo nič, le z zemljo so bile posute. So se pa seveda zelo prestrašile.

Dedek je kot otrok živel v Račah pri Mariboru. V času vojne na Slovenskem je bil star od 3 do 7 let. Njegov oče je takrat delal v Gradcu in ker so med vojno meje bile zaprte, ni mogel domov. Spominja se, kako je v pečici sušil tobakove liste in jih Nemcem skrivaj nosil, v zameno za to pa dobival čokolado; kako so Angleži ponoči bombardirali taborišče v Kidričevem. Menda je bilo vse tako svetlo, da je tudi dedek, čeprav je bilo to od njihovega doma oddaljeno okoli 6 km, vse čisto jasno videl. Najbolj pa mu je ostalo v spominu, kako so Angleži bombardirali transporte, ko so Nemci, vse kar so pobrali (porcelan, glasbene instrumente, tekstil ...), odvažali. Ker je bil njihov dom zelo blizu železniške postaje, je lahko vse spremljal kar z dvorišča. Ob koncu pogovora mi je povedal, da sta z mamo šla enkrat obiskat očeta, a on ga ni videl in je moral v kletnih prostorih čakati, da se je mama vrnila s srečanja.

Intervju z dedkom in babico opravila Tara Ledinek.

Tara Ledinek

Babica Ljudmila mi je povedala zgodbo o tem, kako sta njen oče, ki je bil med vojno star 40 let, in sosedov 17-letni fant, nosila hrano partizanom na Selovec. Enkrat so prišli Nemci in ju odpeljali, da bi jim pokazala pot k »banditom«, kakor so pravili partizanom. Onadva pa sta Nemce hotela speljati na drugo pot in ko so že dolgo hodili ter začeli spraševati, kje so »banditi«, sta se zmenila, da jim bosta tam, kjer je največ drevja in grmov, pobegnila, saj sta vedela, da jih ne bosta več dolgo mogla voditi za nos. In tako sta si dala posebno znamenje in oba hkrati skočila v temačen gozd ter se podala v dir. Čeprav so za njima streljali, ju niso zadeli. Nato sta prišla domov in povedala, kaj se jima je zgodilo, ter se potem tri mesece skrivala v gozdu, ker sta mislila, da ju bodo Nemci prišli iskat, a jih na srečo ni bilo. Vsi so bili veseli, da sta odnesla celo kožo.

Dedek Stanko pa mi je povedal zgodbo o svojem svaku Toniju, ki je bil med partizani v Šerčerjevi brigadi, kjer je bil vojak in kurir. Enkrat so partizani zajeli mladega Nemca, starega 20 let, ki ga je bilo zelo strah in je jokal. Dogovarjali so se, kdo ga bo ubil in javil se je dedkov svak Toni ter ga odpeljal daleč v gozd. Deček se mu je smilil in rekel si je, da tako mlad deček pač ne ve, zakaj se bori. Spustil je nekaj strellov v zrak in dečku pokazal, naj beži. Slednji je bežal čez drn in strn, dedkov svak pa se je še nekaj časa mudil v gozdu, da bi ostali res mislili, da ga je ubil. Večkrat je kasneje v življenju mislil na mladega fanta in o tem, ali je ta srečno prišel domov. Na svoje dejanje je bil zelo ponosen.

Timotej Kolenc

Da življenje med vojno ni bilo lahko, vem že lep čas, a kljub temu vseh grozot verjetno nikoli ne bom mogla dojeti, saj še pomisliti ne upam, da bi morala to preživeti ali doživeti. Del tragične življenjske zgodbe, ki je vezan na čas 2. svetovne vojne, sem izvedela od babice, ki mi je o svoji mami (moji prababici, ki šteje že 89 let in sedaj živi na Hrvaškem, zanjo skrbijo drugi, saj sama ni več dovolj močna) povedala naslednje.

Ravno v času okupacije slovenskega ozemlja je bila prvič noseča, ko jo je mož moral zapustiti, saj se je bojeval za domovino. Takrat je bila stara 21 let. Od dneva, ko je njen mož odšel, pa vse do dneva, ko bi bila skoraj priča njegovi ustrelitvi, ni vedela, kaj je z njim in kje je. Mislila je nanj in na lepšo skupno prihodnost. Nemški okupator je več kot polovico njenih bližnjih zaprl ali zajel. Ona je bila ena redkih, ki se ji je uspelo vse do konca skrivati in postati nevtralna, kot je sama rekla. Skrivala se je v kleti, na podstrešjih, brez hrane, s strahom v srcu in očeh, že skoraj brez moči, ko je pred lastno

hišo zaslišala strel, ki je pokončal edino osebo, ki jo je takrat najbolj potrebovala, njenega moža. A kljub temu se ji je uspelo prebiti tudi skozi to in preživeti.

Še danes se tega spominja s solzami v očeh in le redkokdaj je pripravljena obuditi spomine na vojno in o tem pripovedovati.

Patricija Kolar

Sem eden izmed tistih otrok, ki še ima prababico. Trenutno biva v domu starejših občanov na Prevaljah. Letos bo stara triindevetdeset let in je v svojem življenju že veliko doživela. Pred nekaj leti mi je pripovedovala, kako je izgubila moža in očeta moje babice Jožice. Babica Angela, kot jo imenujem še danes, se je z očetom moje babice poročila, ko je bila stara petindvajset let. Pisalo se je leto 1943 in vojna vihra je bila huda. Sredi le-te sta se poročila, a Jože je bil partizan in tovariši so ga potrebovali. Tako se je s težkim srcem poslovil od svoje neveste, ki je pod srcem nosila hčer. Zanj še nista vedela. Mlada mamica je svojemu Jožetu to sporočila preko pisem. Veselila sta se otročička in upala, da se čim prej spet srečata. A usoda je hotela, da se vsaka pravljica le ne konča srečno. Jožeta so zajeli nacisti in ga odpeljali v taborišče Milberg Elba v Nemčijo.

Tam je prebival v baraki 4 b, delal in čakal na konec vojne. Angela je medtem, v januarju 1944, rodila malo Jožico. Fotografirati takrat ni bilo mogoče, zato se je domislila, kako bi vendarle mlademu očku lahko prikazala, kako deklica raste. Na papir je položila nogico in dlan dojenčice, ju obrisala s svinčnikom in poslala v pismu svojemu možu. Tako je naredila vselej, ko mu je pisala. Nekega dne so nacisti natovorili 5000 vojnih ujetnikov, med njimi tudi Jožeta in jih odpeljali proti Češki, kjer naj bi dobili nalogo pokopavati vojne žrtve. Tik pred češko mejo v kraju Teplice se je ponudila priložnost in nekaj ujetnikom je uspelo pobegniti. Skrili so se in čakali na ugodno priložnost za beg proti domu. Angleška, ameriška in ruska letala so izvedla bombne napade na sovražna oporišča. Med begunci, ki so se želeli rešiti pred letali, je bil tudi Jože. Izstrelek enega izmed letal je zadel tudi njega in izdihnil je prijatelju na rokah. Svoje hčerkice ni nikoli videl. Na kraju, kjer so bili ubiti vsi ti ljudje, stoji danes velik spomenik.

To je zgodba, kakršnih je bilo med vojno veliko. Morda ima katera izmed njih srečnejši konec.

Luka Pečnik

SPOMINI NA TEŽKE ČASE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Tudi po končani 2. svetovni vojni so se nadaljevali težki časi. Bilo je 5. 12. 1945 zvečer, na miklavževo. Na vrata našega stanovanja so potrkali veliki črni možje, člani Ozne. Imeli so nalog za izselitev mame, mene in sestre. Mama je bila obtožena, da je v času vojne sodelovala z okupatorjem. Imela je namreč sestro, ki je živela v Velikovcu, in je bila poročena z visokim nemškim vojakom.

Obsodili so jo na 11 mesecev prisilnega dela. Oče ni pustil, da bi odpeljali le nas, zato je odšel prostovoljno zraven in bil obravnavan enako kot mama. S seboj smo lahko vzeli le nekaj osnovnih stvari, vse ostalo smo morali pustiti doma. Naložili so nas na tovornjak in nas odpeljali do Dravograda. Tam so nas premestili na tovorni oz. živinski vlak, s katerim smo se odpeljali do Osijeka. Tu smo ostali do božiča, nato pa so nas prestavili v manjši kraj Kničanin v Srbiji, tik ob reki Tisi, kjer je bilo delovno taborišče, ograjeno z bodečo žico. Namestili so nas v stare, razpadajoče hiše. Živelimo skupaj z dvema družinama v sobi 9 kvadratnih metrov. Spali smo na slamaricah, ki smo jih zvečer položili na tla. Imeli smo manjši štedilnik, na katerega smo si lahko malo zakurili. Sami smo nabirali šibje ali na soncu posušili živalske iztrebke, saj druge kurjave ni bilo. Nekega dne so se ob dimniku vžgali trami in skoraj bi zgoreli. Ta dimnik je popravil oče, ki je bil zidar. Nevarnost za nas je predstavljala tudi reka Tisa, ki je večkrat vse poplavlila. Nekoč je bila tako deroča, da bi skoraj odnesla naše skromno bivališče.

Mama je morala cele dneve delati, največkrat na polju. Ko so v koloni odhajali na delo, so morali glasno prepevati. Mene je medtem čuvala sestra. Če se je zgodilo, da je bila mama bolna, jo je morala pri delu zamenjati sestra, stara komaj 11 let. Imeli smo zelo slabe pogoje za življenje, ni bilo osnovnih pripomočkov za osebno higieno. Bili smo umazani, imeli smo uši, pojavljale so se razne bolezni. Hrana v kantini je bila skromna in enolična. Običajno smo jedli ričet. Vsako jutro smo lahko videli, kako so na lesenem vozu pripeljali mrtva trupla, ki so jih metali v veliko luknjo in jih posipavali z apnom. Med tem časom so očeta prestavili v drugi kraj, kjer je opravljal zidarska dela in smo v taborišču ostali sami. Še sreča, da na tem področju uspevajo murve, ki smo jih jedli v velikih količinah, da smo dobili vsaj nekaj vitaminov.

Po prestani kazni, 11 mesecih, smo se z vlakom lahko odpravili domov. Mi trije smo prišli 14 dni pred očetom. A našega stanovanja ni bilo več. Več kot leto smo se stiskali pri babici. Mama, ki je bila šibkega zdravja, je kmalu zbolela za malarijo, a je ozdravela.

Počasi smo si uspeli urediti stanovanje. Nek dober človek je v času našega izgnanstva poskrbel za naše pohoštvo, ki smo ga dobili nazaj. Življenje se je nekako uredilo, a grenki, nepozabni spomini so za vedno ostali.

Po pripovedovanju starejšega Ravenčana zapisala Urša Močnik Štumpfl.

Urša Močnik Štumpfl

OGLED, OBISK, EKSKURZIJA

Del svoje naloge, ki je tematsko vezana na NOB, in sicer na prireditve v kraju ali okolici, na spomenike iz vojnega časa, na muzeje, prireditve ..., smo opravili tako, da smo si delo (terensko) razdelili. Letošnji osmošolci so bili v 6. r. v dravograjskih zaporih in se še spomnijo, kaj so tam videli. Zato smo pobrskali po našem arhivu in dodali obisk v zaporu. Nekaj se nas je udeležilo predstavitve diplomske naloge, ki je bila vezana na nacizem v naših krajih, in smo o tem napisali svojo predstavitev. Ker so na razpolago knjige, v katerih so slike vseh spomenikov padlim za svobodo, smo pobrskali po knjigi Spomeniki in znamenja NOB v Mežiški dolini. Izbrali smo si jih nekaj, o njih napisali, kaj predstavljajo in kje so postavljeni, ter jih fotografirali.

V četrtek, 2. 12. 2010, na predvečer TEGA VESELEGA DNEVA KULTURE, smo od 18. do 19.30 z zanimanjem prisluhnili predstavitvi diplomske naloge Vinka Skitka, ki ima naslov DELOVANJE NACISTIČNEGA REŽIMA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO NA SLOVENSKEM KOROŠKEM.

Mladega zgodovinarja je predstavil Marjan Linasi (direktor Koroškega pokrajinskega muzeja) in mu predal besedo. Najprej smo izvedeli, da ga je zgodovina začela zanimati že v Osnovni šoli Prežihovega Voranca, ko ga je poučeval Alojz Pristavnik, nato pa ga

je proti koncu študija še posebej začela zanimati tematika druge svetovne vojne in se je odločil, da v tej smeri začne raziskovati. Želel je osvetliti delovanje nemških civilnih oblasti na slovenskem Koroškem na vseh družbenih področjih, razen na vojaškem.

Vsebino naloge je razdelil na naslednja poglavja: Vzpostavitev nemške oblasti, Nacistične organizacije, Šolstvo med okupacijo, Zdravstvena in socialna oskrba prebivalstva, Gospodarstvo, promet in energetika, Cerkev med okupacijo ter Konec okupacije.

Najbolj smo se zamislili ob podatkih ponemčevalnih in raznarodovalnih ukrepov:

- kako so razpuščali društva in organizacije, koliko naših ljudi iz Mežiške doline je bilo v času 2. sv. vojne izgnanih, izseljenih na Hrvaško in v Srbijo ali koncentracijska taborišča (2631 oseb, vsak je lahko vzel s sabo le 50 kilogramov prtljage, hrano za 8 dni, osebne dokumente ter 25 RM);
- nekatere so vpoklicali v nemško vojsko (so jih prisilno mobilizirali), drugim so podelili nemško državljanstvo na podlagi rasne ocene;
- prepovedali so uporabo slovenskega jezika v vseh javnih institucijah (šolah, vrtcih, sodiščih, napisih, uradih ...) in v javnosti nasploh;
- na izpraznjena posestva oz. v domove Slovencev so naselili nemške družine;
- ljudi so povsod nasilno izključevali, jih ustrahovali in jim grozili z zapori in s taborišči;
- s Koroške je zaradi tega pobegnilo mnogo nacističnih uradnikov;
- želeli so etnično čisto ozemlje v smislu nemštva;
- nad ljudmi so izvajali nasilje, jim požigali domove in preganjali koroške Slovence.

Predavatelj se je dotaknil tudi zaporov na Koroškem. Gestapo je imel svoj sedež na Prevaljah in v Dravogradu, pomožni zapori pa so bili tudi na Rimskem vrelcu, kar nam je bilo povsem na novo. Videli smo posnetke delovnega taborišča v Dravogradu in guštanjski jeklarni.

Zanimivo se nam je zdelo, ko je izpostavil, da je pouk med okupacijo potekal v nemščini z nemškimi učbeniki, da so imeli možnost šolanja le tisti, ki so bili prave »rase« in so ustrezali vsem kriterijem. O vsem tem smo že brali knjige (kot npr. Prežihove zgodbe), a je šlo mimo nas. Zamislili pa smo se ob informaciji, da je ob koncu vojne bilo veliko slovenskih otrok zaradi močnega ponemčevanja nepismenih.

V četrtek, 2. decembra, sem se v okviru zgodovinskega ter literarno-novinarskega krožka udeležila predavanja zgodovinarja Vinka Skitka, ki je predstavil svojo diplomsko nalogo z naslovom: DELOVANJE NACISTIČNEGA REŽIMA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO NA SLOVENSKEM KOROŠKEM. V diplomski nalogi je skušal zajeti karseda široko področje delovanja nemške oblasti na Koroškem s poudarkom na Mežiški dolini. Govoril je o problematiki začetka nemške okupacije in vzpostavitve nemške civilne oblasti na obravnavanem področju, o nemških političnih in vzgojno-mladinskih organizacijah ter razvoju vzgojno-izobraževalnega sistema. Po razpravi s poslušalci smo domov odšli polni novega znanja.

Tara Ledinek

V četrtek, 10. 10. 2008, smo vsi učenci predmetne stopnje na šoli imeli organiziran TEHNIŠKI DAN, 6. razred je imel v obliki ekskurzije planirano KULTURNO DEDIŠČINO.

Za konec tehniškega dneva smo po ogledu cerkve sv. Jurija na Legnu šli v Slovenj Gradec, kjer smo si ogledali muzejsko zbirko, nato v libeliško kostnico in staro kmečko zbirko. Na koncu smo obiskali še dravograjske zapore. Muzejska zbirka je urejena v kletnih prostorih občinske stavbe, v katerih so med 2. sv. vojno imeli sedež dravograjski gestapovci, ki so bili daleč naokoli znani po svoji silni brutalnosti in krvoločnosti. Pet kletnih prostorov so preuredili v zaporniške celice, kamor so zapirali partizane ter vse druge, ki so se jim zdeli sumljivi. Večino zaprtih so mučili, mnoge do smrti. Preživele so streljali kot talce v okoliških zaporih ali jih transportirali v koncentracijska taborišča. V nekdanjih zaporih so ohranjene celice z zapornišskimi vrati, razstavljenih je tudi nekaj predmetov ljudi, ki so bili tam zaprti. Na stenah celic so fotokopije preslikav napisov, ki so jih zaporniki pred usmrčitvijo napisali s kakšnim trdim predmetom. Najbolj se mi je vtisnila v spomin spominska plošča, na kateri piše:

TU KRAJ JE STRAŠEN, NAJ POMNE VNUK, KAJ JE SVOBODE CENA.

V Dravogradu smo si ogledali gestapovske zapore (znane po silni brutalnosti in krvoločnosti), ki so v prostorih današnje občinske stavbe. Pet kletnih prostorov je preurejenih v zaporniške celice, kamor so zapirali ujete partizane, njihove sodelavce, podpornike ter vse, ki so bili sumljivi. Gospod Marjan Kos nam je povedal, na kakšne krute načine so ljudi mučili in pobijali. Tiste, ki so preživeli, so transportirali v koncentracijska taborišča ali pa ustrelili. Ohranile so se celice z zaporniškimi vrati. Na stenah smo videli zapise zapornikov pred usmrčitvijo ali preselitvijo. Ogledali pa smo si lahko tudi spominske zapise preživelih, ki so opisovali dogajanje v teh prostorih.

Ko smo pomislili, da to ni bila navadna zgodbica, ampak so se te grozote zares zgodile, je vsakogar stisnilo pri srcu.

Dragana Ostojić

Tara Ledinek, Gaja Šipek in Dragana Ostojić

SPOMENIKI NA KOROŠKEM

Na Koroškem, v Mežiški dolini, v Občini Ravne na Koroškem in sosednji na Prevaljah, je veliko spomenikov in znamenj NOB. Ker se je 2. svetovna vojna končala ravno v naših krajih, smo poskušali v delu naše E-knjige predstaviti čim več obeležij. Podatke smo poiskali v knjigi Spomeniki in znamenja NOB v Mežiški dolini, ki jo je leta 1990 izdala Zveza združenj borcev NOV RS. Šli smo tudi na teren in jih fotografirali.

Vsako leto meseca januarja v gozdu na Koroškem Selovcu priredijo tradicionalno prireditev, katere se vsako leto udeleži veliko ljudi.

V gozdu so v polkrogu postavljeni kamni iz granita, ki predstavljajo spomenik sedmim talcem, ki so bili ustreljeni januarja 1944. Žrtve so gestapovci iz dravograjskih zaporov pripeljali v Dobrije, kjer so jih v gozdu kruto pobili. Na granitnih kamnih so imena pobitih talcev z letnicami rojstev in smrti, na sredinskem kamnu pa je peterokraka zvezda, za njo pa stoji lesen križ z napisom:

*Prijatelj dragi,
kam hitiš, pomisli in postoj.
Ta križ v samoti govori,
da bil končan je boj!
Ta skromni križ, ki tu stoji,
naj spomni te na nas,
ki dali smo življenje
za rod slovenski naš.*

*Tukaj je bilo umorjenih sedem
slovenskih mož in fantov od
nemških gestapov 12. 1. 1945.*

Slava jim!

Tradicionalne prireditve na Koroškem Selovcu, kjer so se udeleženci poklonili spominu na sedem pobitih talcev v gozdu pri Vrhnjakovi domačiji, se je v nedeljo, 9. 1. 2011, udeležil tudi naš devetošolec Davo Mihev, ki je za Večer povedal: »Zdi se mi pomembno, da ohranjamo poznavanje naše polpretekle zgodovine. Mladi je danes ne poznajo dovolj, seveda pa je to odvisno od posameznika. Mene zanima predvsem Rupnikova obrambna linija. Z očetom sva o njej izdelala tudi spletno stran.«

SPOMENIK FRANJA MALGAJA

Ob regionalni cesti Ravne – Dravograd stoji na Dobrijah spomenik, ki je posvečen komandantu koroških borcev, prostovoljcev za severno mejo, Franju Malgaju in tovarišem. Spomenik je zasnoval arhitekt Ivan Pengov, ker so starega razdejali Nemci leta 1941 ob okupaciji stare Jugoslavije. Slovesno so ga odkrili leta 1947 nad železniško postajo na Ravnah, a so ga leta 1968 prestavili v bližino domačije Blatnik. Ob 91. obletnici smrti Franja Malgaja je bila organizirana svečana spominska slovesnost in odprtje spominskega parka pri Malgajevemu spomeniku na Dobrijah. Spomenik Maistrovemu

borcu, nadporočniku, borcu za severno mejo in pesniku Franju Malgaju ter njegovim soborcem so prestavili na primernejšo lokacijo na Dobrijah, kjer bodo v prihodnosti v okolici uredil spominski park. Na približno tri metre visokem spomeniku iz belega granita, ki ima na vrhu knežji kamen s peterokrako zvezdo, so tri bronaste plošče s posvetili.

SPOMENIK ZMAGE NA POLJANI PRI PREVALJAH

Spomenik zmage v zaščitenem Spominskem parku Svobodi in miru na Poljani je prvi spomenik v Evropi, posvečen zadnjim bojem 2. svetovne vojne. Gre za obelisk iz pohorskega granita. Nahaja se na Poljani, zahodno od Prevalj, na območju cestnega križišča Prevalje – Mežica – Holmec. Spomenik so svečano odkrili na dan vstaje leta 1953.

SPOMENIK SVOBODE IN MIRU NA POLJANI PRI PREVALJAH

Spomenik svobodi in miru na Poljani, posvečen zaključnim bojem druge svetovne vojne leta 1945 na Poljani, je zadnje večje spomeniško delo akademskega kiparja Stojana Batiča na Koroškem.

Je simbol končne zmage nad okupatorjem in stoji na Poljani, kjer so potekali zadnji boji 2. svetovne vojne na evropskih tleh. Večji del Poljane je zaščiten kot spominsko območje "Svobodi in miru". Stoji na levi strani ceste, ki pelje proti nekdanjemu mejnemu prehodu Holmec. 18. maja 1985 je bila na Poljani osrednja jugoslovanska proslava ob 40-letnici osvoboditve Jugoslavije in zmage nad fašizmom. Ob tej priložnosti so svečano odkrili spomenik Svobodi in miru. Prikazuje razpočeno bombo v obliki cveta, iz katere leti jata golobov, ki so simbol miru in sožitja med ljudmi.

SPOMENIK NOB PRI VAŠKIH LIPAH V KOTLJAH

Na križpotju ob vaških lipah pred pokopališčem v Kotljah stoji mogočen spomenik, ki so ga Hotuljci posvetili partizanskemu mitingu na zadnjo oktobrsko nedeljo leta 1943, ko so bile Kotlje en dan osvobojene, in vsem svojim padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja. Ob vznožju spomenika je na betonsko osnovo pritrjenih dvanajst bronastih plošč, iz spomenika pa izstopa privzdignjena ogromna kamnita gmota, v

katero pritiskajo z vseh strani jeklene palice. Te palice simbolizirajo sile odpora, ki težko gmoto okupacije vztrajno potiskajo iz ravnotežja.

SPOMENIK ŽRTVAM PRI RIMSKEM VRELCOU

Na petvokalnem podstavku stoji pokončna granitna skala s pritrjeno spominsko ploščo in peterokrako zvezdo nad njo. Spomenik je posvečen hotuljskim žrtvam, ki so jih nemški policisti mučili in pobili v postojanki na Rinskem vrelcu, in vsem neznanim žrtvam fašističnega nasilja.

SPOMENIK OF NA NAVRŠKEM VRHU

Spomenik stoji na Vržunovem travniku na Navrškem vrhu nad Ravnami. Na betonskem podstavku stoji visok granitni blok, na vrhu katerega je peterokraka zvezda, na njegovem telesu pa je posvetilna plošča (»OF 12. oktobra 1942 so ravenski vžgali tukaj borbe kres in les jim bil je brat«).

SPOMENIK PADLIM BORCEM PRI JURČKU

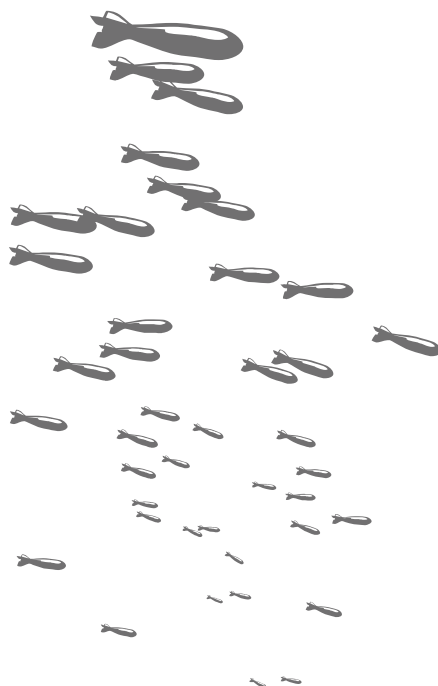
Pri Jurčku v Podgori stoji spomenik, ki ima polkrožen granitni podstavek. Na njem je velika granitna skala, na katero je z dveh strani pritrjena okrogla jeklena plošča z napisom. Spomenik je posvečen padlim borcem Koroškega odreda. 30. decembra 1944 so Nemci napadli domačijo pri Jurčku. Dva partizana so ujeli, štiri pa med borbo ustrelili.

PARTIZANSKA BOLNIŠNICA MIRTA

Partizansko bolnišnico je iz lesa po sistemu zemljanke zgradil Feliks Zdovc poleti 1944 v Rožankovem gozdu v Podgori. Decembra 1944 so tja pripeljali ranjeno Ano Zdovc (njegovo sestro), ki je bila hudo ranjena. Ker je imela partizanski vzdevek Mirta, so po njej poimenovali tudi bolnišnico. Za vse partizane je tam do konca vojne skrbel sam graditelj.

Bolnišnica leži na zelo skritem kraju, некоč zaradi okupatorja. Pot je zelo nevidna oz. slabo označena s kažipoti. Izgleda kot brunarica, ki je prekrita s šitlmi. Na njej vidimo napis BOLNIŠNICA MIRTA.

PARTIZANSKO GROBIŠČE NA POKOPALIŠČU BARBARA

Na pokopališču Barbara je spomenik in skupno grobišče (56) padlih partizanov v Mežiški dolini. Urejen je kot ploščad, do katere vodijo stopnice, v ozadju pa je lep umetniški relief. Na desni strani je velika žara, na kateri so vklesani verzi dr. Franca Sušnika (»Spomin glej padlim in žrtvam narodnoosvobodilne borbe, njih mrtve oči bedijo živim, vedno opomnja zvestobe domovini«).

Pri izgradnji novega pokopališča pri Barbari so se odločili, da na to pokopališče prenesejo posmrtno ostanke padlih partizanov, ki so bili skupno ali posamezno pokopani na že opuščenih bližnjih pokopališčih.

SPOMENIK NA OBRETANOVEM POD URŠLJO GORO

Spomenik predstavlja kompozicija lesenih stebrov, različnih višin, postavljenih v obliki nezaključene osmice. Na najvišjih čelnih stebrih so pritrjene spominske plošče z napisom Legenda, zgodovina, pravljica. Spomenik na Obretanovem pod Uršljo goro, kmetiji so partizani rekli »Pri mokrem jopiču«, je posvečen vsem padlim borcem v NOB na tem področju. Načrt je izdelal arhitekt Franc Mezner. Odkrili so ga julija 1979. Na njem je na štirih šesterkotnih ploščah odlito besedilo dr. Franca Sušnika.

SPOMENIK NOB

Spomenik NOB stoji v centru Raven. Posvečen je vsem znanim in neznanim junakom, ki so se bojevali za osvoboditev med leti 1941 in 1945. Moderno oblikovan spomenik je visok šest metrov in je iz nerjavečega jekla. Njegov avtor je makedonski akademski kipar Petar Hadži Boškov. Spomenik ima napis:

NIKOLI
NE BOMO
POZABILI

1941-1945

NIKOGR
NE BOMO
POZABILI.

GIMNAZIJA RAVNE

Spominska plošča ob Gimnaziji Ravne služi kot spomenik vsem padlim za svobodo, mladim rodovom in za rast socialistične domovine. Prav tako pa je svetilnik kulture slovenski Koroški.

SPOMENIK ŽRTVAM PRI CERKVI SV. ANTONA

Spomenik je zahodno od cerkve ob cesti, ki pelje proti Prevaljam. Ko je bilo leta 1970 ukinjeno pokopališče ob cerkvi in so opravili mnoge prekope na pokopališču Barbara, so na tem mestu ohranili spomenik žrtvam nemškega fašizma, ki je hotel uničiti slovenski rod. Spomenik ima na vrhu izoblikovan vrh Triglava.

Na dveh marmornatih ploščah so napisani umrli in besedilo:

KOT ŽRTVE NEMŠKEGA FAŠIZMA, KI JE HOTEL UNIČITI SLOVENSKI ROD, SO PO STRAŠNEM TRPLJENJU UMRILI KOT MUČENIKI TUDI TUKAJŠNJI DOMAČINI. VEČNA SLAVA VSEM ŽRTVAM, KI SO PADLE V TEŽKI BORBI ZA PRAVICO IN SVOBODO!

ZAKLJUČEK

Stisnili smo roko v pest proti vsemu nasilju in vsem sovražnikom. Na podlagi vsega našega dela smo ob ustvarjanju in poustvarjanju po svoje doživeli grozote druge svetovne vojne in njihove posledice. Samo upamo lahko, da se kaj podobnega ne bi nikoli ponovilo.

VIRI IN LITERATURA

Mark HERMAN (scenarij in režija), 2008: *Deček v črtasti pižami/The Boy in the Striped Pyjamas* (film distribucije Cenex, po zgodbi Johna Boyna). Velika Britanija, ZDA.

Matej BOR, 1970: Črni možje. V: *Živi orfej – velika antologija slovenske poezije*. Ur. Jože Kastelic, Drago Šega in Cene Vipotnik. Ljubljana: Cankarjeva založba. 892–893.

Tone PARTLJIČ, 2006: *Ali ste videli Kolomana Giderja? V: Geniji – antologija sodobne slovenske mladinske kratke proze*. Ur. Dragica Haramija. Ljubljana: Genija. 9–30.

Janez MRDAVŠIČ in Alojz KRIVOGRAD, 1990: *Spomeniki in znamenja NOB v Mežiški dolini*. Ravne na Koroškem: Zveza združenj borcev NOV RS, Občinski odbor.

Dragica HARAMIJA, 2010: *Holokavst skozi otroške oči*. Murska Sobota: Franc-Franc.

Internetni viri

FOTOGRAFIJA:

Andreja ČEBRON KODRIN; str. 38.

Dejan KRAJGER; str. 7, 53 (fotografije sodelujočih v projektu E-knjiga).

Samo ŠAVC; str. 40 (Ogled, obisk, ekskurzija).

Matej GOLOB; str. 50 (spomenik na Obretanovem pod Uršljo goro).

Učenci OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem in mentorica Vanja Benko.

Stisni roko v pest!

V SPOMIN VSEM ŽRTVAM VOJNE

